

Kuntapäätäjillä on edessään ki-
vinen ja pitkä työsarka. Saman-
aikaisesti tulee kaivaa esiin vä-
littömiä säästökohteita ja toisaalta
kehittää innovatiivisia kuntapalvelui-
den rakenneuudistuksia. Uudistukset
tähtäävät palveluiden parempaan
tuottavuuteen, jotta jatkossa palvelut
saadaan entistä vähemmällä rahalla
tai samalla rahalla saadaan entistä
enemmän tai parempaa palvelua. Ta-
voite on hyvä, sillä hyvinvointipalve-
lut ovat lähellä suomalaisten sydäntä
ja koko ajan entistä lähempänä myös
kukkaroa.

Välittömät menosäästöt ja raken-
neuudistukset voivat tähdätä samaan
maaliin, mutta toisaalta tämän päivän
menosäästö voi olla huomisen me-
nolisäys. Lyhytnäköisiä ovat vaikkapa
vanhusten välttämättömiin kotipal-
veluihin tehtävät leikkaukset, joiden
seurauksena monen vanhuksen ko-
tona pärjääminen vaikeutuu ja tie vie
kohti kalliimpaa laitoshoittoa.

Toisaalta tämän päivän säästöpai-
ne saattaa olla huomisen innovaatio.
Talouskriisi vauhdittanee kuntien ra-
tionaalisia tietotekniikkaratkaisuja ja
myös työn uudelleenorganisointia si-
ten, että kuntalaisten palvelutarpeet
ja henkilöstömitoitukset tulevat koh-
taamaan paremmin niin ajassa kuin
paikassa. "Oikea määrä henkilöstöä
oikeassa paikassa" tukee tuottavuut-
ta, ja yhdessä sopien tähän löytynee
henkilöstöä tyydyttäviä työaikamal-
leja.

On siis syytä seurata, että kunnis-
sa talouskriisin ensihoitoon liittyvät
säästötoimet ja tuottavuustoimet ei-
vät ole ristiriidassa keskenään. Kun-
tatalouden tulevatkin rahoitushuolet
ovat hyvin tiedossa, ja lyhyen tähtäi-
men paniikkiratkaisuilla ei pidä teh-
dä elämää vaikeaksi tulevina vuosi-
na. Nyt tehtävillä päätöksillä on omat
"dynaamiset vaikutuksensa" siihenkin,

Kolumni

Seija Ilmakunnas
Ylijohtaja
VATT
seija.ilmakunnas@vatt.fi

Tuottavuutta tuottavuustalkoisiin

houkuttaako kunta-alan alan työ tekijöitä myös jatkossa.

Lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteiden sopusointu on hyvä tavoite, mutta se on helpompi ilmaista kuin käytännössä toteuttaa. Pidemmän aikavälin vaikutusten huomioon ottaminen säästö päätöksissä törmää usein jo ensimmäiseen esteeseen. Puuttuu yksinkertaisesti tietoa kuntapalveluiden hyvinvointivaikutuksista – ja samalla tietoa ”aidosta tuottavuudesta”.

Palveluiden tuottavuudessa on viime kädessä kyse siitä, käytetäänkö julkiset varat tehokkaimmalla tavalla siten, että elämä pitenee ja paranee ja osaaminen syvenee. Hyvinvointivaikutuksiaan – kuten terveempää elämää ja korkeampaa osaamista – palveluiden avulla tavoitellaan. Tuottavuustalkoissa ei pitäisi siis hakea vain yksikkökustannusten pienentämistä, vaan myös palveluiden parempaa vaikuttavuutta.

Toistaiseksi tuottavuustilastot jäävät aika kauaksi tutkijan ideaalimaailmasta. Niissä tuotoksina tilastoidaan hoitokäyntien ja -päivien lukumääriä (eikä terveitä elinvuosia) ja opintoviikkoja oppimisen sijasta. Joskus voi käydä niin, että kasvussa ovatkin turhat eivätkä terveydentilan kannalta tehokkaimmat (ennalta ehkäisevät) hoitokäynnit. Tällöin suoritemäärien kasvu ei kerro paremmasta tuottavuudesta, ja väärät mittarit voivat johtaa väriin päätöksiin.

Hyvinvointipalvelujen tuottavuutta on välttämätöntä seurata, vaikka välineinä ovatkin epätäydelliset mittarit. Jostain on aina aloitettava. Jo mittareiden jatkojalostuksella päästään eteenpäin. Esimerkiksi hoidon ja hoivan vaatavuusluokkien avulla tuottavuuslaskelmissa voidaan huomioida se, että laitoshoidossa olevat vanhukset ovat entistä raihnaampia ja heidän saamansa hoito on entistä vaativampaa.

Suoritteisiin perustuva tuottavuusmittaus kaippaa rinnalleen myös täydentäviä mittareita. Niiden avulla seurataan esimerkiksi palveluiden laadun ja saatavuuden kehitystä sekä hyvinvointipalveluiden henkilöstön kuormitusta ja jaksamista.

Kunnissa on kasvavaa tarvetta niin tuottavuuden seurannan välineille kuin myös täydentäville laatu- ja saatavuusmittareille. Systemaattista seurantatietoa kaivannevat myös valtionhallinto ja kuntien PARAS-hanke sekä kunta-alan järjestöt. Vahvaa kysyntää tällaiselle tiedolle on, mutta vastuut tiedon tuottamisessa ovat epäselviä. Kokonaisuuden kannalta heikoin vaihtoehto on se, että kaikki tietoa janoavat laittavat pystyyn omia projektejaan ja raapivat kokoon omia mittareita, joista eivät ota selvää muut kuin tekijät. Olisi parempi sopia kerralla vastuista ja tehdä kunnollista ja vertailukelpoista jälkeä. Se lisäisi tuottavuutta. ■